

NÅR BARN OG UNGE FÅR PSYKOSE
informasjon til behandlere i Psykisk
Helsevern for Barn og Ungdom

Brosjyren er utgitt av TIPS Sør-Øst (Regionalt kompetansesenter for tidlig intervensjon ved psykoser) som et ledd i satsningen for å oppdage psykoser tidligst mulig.

Erfaringer fra psykisk helsevern for voksne tilsier at mange unge voksne med psykose har hatt psykotiske symptomer langt ned i ungdomsårene som man ikke har oppdaget. Dette understøttes av forskning, og er tilfelle både i Norge og andre vestlige land. Man antar at dette dels beror på at BUP har hatt lite fokus på psykoser, at psykoser har lav forekomst, og at psykoser når de debuterer tidlig ofte er kamuflert av andre symptomer. Noen ganger er frykten for å sette et alvorlig stempel på barnet/ungdommen kanskje også medvirkende til at psykosen overses.

Det er viktig å oppdage psykosene tidligere for å:

- › Stoppe sykdomsutvikling – forebygge sekundærproblemer
- › Bedre prognose
- › Minke belastning hos pasient og i familien
- › Redusere suicidalitet

Forekomst av psykoser hos barn og ungdom:

Samlet sett gir de diagnostiske gruppene schizofreni, schizoaffektive lidelser og affektive psykoser en forekomst på minst 1 % av barne- og ungdomspopulasjonen. I tillegg kommer organiske psykoser, kortvarige psykoser og hallusinasjonstilstander som følge av traumer. Tatt i betraktning at BUP på landsbasis gir tilbud til omtrent 5 % av barne- og ungdomspopulasjonen, kan man anta forekomsten av psykoselidelser i BUP er langt større enn hva som i dag fanges opp.

Hvilke symptomer gir grunn til bekymring?

Ved psykoser er ofte to eller flere av symptomene under tilstede

- › Trekker seg tilbake fra familie og venner
- › Angst; er f.eks redd for å gå ut av huset eller redd for å møte mennesker
- › Funksjonsfall på skolen eller i ADL-ferdigheter
- › Kutter ut trening og hobbyer
- › Vansker med konsentrasjon og oppmerksomhet
- › Sover dårlig, snur døgnnet
- › Ekstrem opptatthet av et spesielt tema
- › Forvirring; snakker/skriver om ting som ikke gir mening
- › Variabelt funksjonsnivå eller stemningsvingninger
- › Depresjon/tristhet/selvskading/selv mordstanker
- › Underlige reaksjoner – kan for eksempel le når noe er trist
- › Reguleringsvansker; store sinneutbrudd
- › Tvang/ritualer
- › Hallusinasjoner; visuelle, auditive eller taktile
- › Tankepåvirkning/tankelesing
- › Tankeforstyrrelser; "tankekjør", "tankestopp"
- › Uvirkelighetsfølelse
- › Mistenksomhet; opplevelse av å bli sett, forfulgt eller lignende
- › Opplevelse av å være helt spesiell

Psykotiske symptomer har gjerne en snikende debut. Mange av symptomene over kan være til stede i mild grad hos barn og ungdom. Ofte er de da en del av et normalspekter, men det er likevel viktig å være seg bevisst disse symptomene tidlig, og følge dem opp dersom man ser tendenser til slike symptomer. Ved å fange opp psykosesymptomer tidligere, kan man i beste fall forebygge et psykosegjennombudd, og man kan tilrettelegge for et bedre forløp.

Spesielle utfordringer ved psykosedebut i barne- og ungdomsårene:

En av grunnene til at psykose kan være vanskelig å oppdage er at mange av symptomene kan forveksles med andre lidelser. Diagnoser man skal være ekstra observant på i denne sammenheng er tvangslidelser, Asperger syndrom og dissosiative tilstander. De kan ha tilstandsbilder som til forveksling kan være lik en psykose. Det er også viktig å merke seg at det kan være vanskelig å skille schizofreni og affektiv psykose ved tidlig debut.

Komorbiditet er svært vanlig ved tidlig psykosedebut, og kan bidra til at de rene psykotiske symptomene kamufleres. De vanligste komorbide tilstandene er; ADHD, opposisjonell atferdsforstyrrelse, svakt evennivå, språkvansker, depresjon, tvang/rigiditet, emosjonelle vansker og angst.

Hvordan oppdage psykoser tidlig nok?

For at man på sikt skal komme tidligere til med oppdagelse og behandling av psykoser er det viktig at fagfolk er bevisst på at det forekommer psykoser også i barne- og ungdomsårene. Et nært samarbeide med andre instanser, blant annet 1.linjetjenestene er viktig for å gi best mulig hjelp til hver enkelt pasient. Det er også viktig at spesialisthelsetjenesten gir disse instansene informasjon om psykoser, forekomst og hvilke tilbud som finnes.

Ved mistanke om psykose:

Foreta en grundig utredning; veileder for utredning ligger på TIPS Sør-Øst sine hjemmesider. Tillat deg å drøfte saken med flere; husk at det er bedre å stille spørsmål om en psykose for deretter å avkrefte det enn å ha oversett symptomene

TIPS Sør-Øst tilbyr en rekke kurs, blant annet i diagnostiske instrumenter, ulike kurs i psykoseforståelse, behandling av psykoser og kurs i familiebehandling. Sjekk våre hjemmesider for oversikt over hvilke tilbud som gis.

www.ullevaal.no/tips

